

Jaunā uzņēmumu reitingu sistēma stāsies spēkā ar 2024. gadu. Kā iegūt labu vērtējumu? 1/27/23

Projektu vadītāja ilgtspējas jautājumos
nodokļu konsultāciju nodaļā, PwC Latvija
Alīna Ruskova

Šā gada jūnijā Saeima pieņēma un izsludināja divus vērienīgus likuma "Par nodokļiem un nodevām" grozījumus, kas stāsies spēkā ar nākamā gada 1. janvāri. Tam sekoja arī publikācija VID mājaslapā ar sīkāku informāciju par jaunās sistēmas uzdevumiem un skaidrojumu par piešķirtā vērtējuma nozīmi.

Saskaņā ar VID publiski sniegtu informāciju, reitinga noteikšana būs pilnībā automatizēts process, kas balstīsies uz ļoti plašu izvērtējamās informācijas apjomu.

Iz zināms, ka jaunajai reitingu sistēmai būs trīs līmeņi un publiski pieejama būs informācija par pirmo līmeni, tas ir, par piešķirto burtu, kas raksturo uzņēmuma kopējo novērtējumu. Pats nodokļu maksātājs (NM) varēs redzēt informāciju par individuāliem raksturojošiem rādītājiem, kas izmantoti reitinga noteikšanā, kā arī kritērijus, kas izmantoti, lai iegūtu NM individuālos nodokļu atbilstības rādītājus. Tieki plānotas šādas nodokļu saistību izpildi raksturojošo rādītāju kopas:

- reģistrācijas datu novērtējums, analizējot negatīvus ierakstus VID informācijas sistēmās, kuri liecina par NM negodprātīgu rīcību, piemēram, saimnieciskās darbības apturēšana, izslēgšana no PVN reģistra, maksātnespējas pasludināšana, tiesiskā aizsardzība, negatīvi amatpersonu raksturojumi, iekļaušana riska personu sarakstā, riska adrese;
- nodokļu deklarāciju un pārskatu iesniegšanas rādītāji, proti, deklarāciju kavējumu un precīzējumu skaits;
- nodokļu saistību izpildes rādītāji, kas ietver nodokļu parādus un samaksas termiņa pagarinājuma piešķiršanas gadījumus, termiņu ievērošanu vai parādu piedziņu;
- nodokļu un muitas administrēšanas pasākumu rezultāti, aptverot VID pārbaudes un auditu, papildus samaksai budžetā aprēķinātās nodokļa summas un administratīvos sodus;
- darba samaksas novērtējums, veicot darba samaksas līmeņa salīdzināšanu ar vidējo darba samaksas līmeni attiecīgajā profesijā, nozarē un valstī;
- nodokļu deklarēšanas risku novērtējums, analizējot datus no PVN deklarāciju risku analīzes rezultātiem, starptautiskās informācijas apmaiņas veidā saņemtu negatīvu informāciju, ziņojumos par aizdomīgiem darījumiem sniegtu informāciju, pazīmes, kas norāda uz NM saimnieciskās darbības aktivitāti un citus rādītājus.

NM vērtēšanā izmantos piecus burtus. Burts A ir augstākais novērtējums, kas nozīmē labu nodokļu samaksas disciplīnu un būtisku risku neesību attiecībā uz nodokļu saistību izpildi. Burtu A automātiski saņems pašreizējās Padzīlinātās sadarbības programmas (PSP) Zelta līmeņa dalībnieki. Atšķirībā no PSP, jaunajā reitingu sistēmā augstāko novērtējumu varēs saņemt visi uzņēmumi ar labiem nodokļu saistību izpildes rādītājiem neatkarīgi no apgrozījuma un samaksāto nodokļu summas.

Burts B nozīmēs, ka uzņēmumam ir nodokļu saistību izpildes riski vismaz vienā jomā (reģistrācija, deklarāciju iesniegšana, deklarēto datu pilnīgums, deklarēto nodokļu samaksa), kurās jāuzlabo nodokļu saistību izpildi raksturojošie rādītāji. VID vēl nav izstrādājis precīzus kritērijus, kas mērīs pārkāpumus vai rādītājus, lai kvalificētos burtam B. Tomēr līdzības var meklēt PSP Zelta un Sudraba līmeņu noteikšanas

kritērijos.

Jebkurā gadījumā nozīme būs savlaicīgai un precīzai deklarāciju iesniegšanas un nodokļu samaksas disciplīnai, un šo rādītāju nodrošināšanai ir nepieciešami procesi, kas nodrošina nodokļu risku vadību uzņēmumā. Lai uzņēmums kvalificētos A līmenim, jaunā reitingu sistēma vairs nepieprasīs izstrādāt un iesniegt VID nodokļu risku vadības dokumentāciju, tomēr uzņēmumam jāapzina riski, kuru dēļ var rasties deklarāciju labojumi vai kavējumi, un jāizstrādā iekšējās kontroles mehānismi, lai novērstu šo risku iestāšanos.

Burtus C(1) un N(2) piešķirs uzņēmumiem, kuri (1) pārkāpumu dēļ izslēgti no VID PVN maksātāju reģistra vai kuriem VID lēmis apturēt saimniecisko darbību, un (2) kuri neveic aktīvu saimniecisko darbību, t.i., nerada apmaksātas darbavietas un attiecīgi nemaksā nodokļus. VID atzīst, ka šādi uzņēmumi nav uzskatāmi par labiem NM.

Burtu J piešķirs pēdējo sešu mēnešu laikā reģistrētiem uzņēmumiem, tātad tie būs jauni uzņēmumi, par kuriem VID vēl nav pietiekamas informācijas, lai izteiktu kopējo novērtējumu.

Sākotnēji piešķirtajam reitingam paredzēta informatīva nozīme, lai uzņēmumi paši redzētu, kurās jomās ir nepieciešami uzlabojumi, savukārt darījumu partneri varētu pārliecināties par katra sadarbības partnera vērtējumu VID ieskatā. Sadarbība ar zema reitinga partneriem nākotnē var nozīmēt pastiprinātu VID uzmanību konkrētiem darījumiem. Līdz ar to, pirms darījuma veikšanas būs vērts pārbaudīt ne vien darījuma partnera PVN reģistrācijas numura derīgumu, bet arī VID piešķirto reitingu.

Jau šobrīd ir skaidrs, ka VID segmentē NM un sniedz tiem individualizētu apkalpošanu atbilstoši uzņēmuma nodokļu saistību izpildes līmenim.

Piešķirto un reizi mēnesī pārskatīto vērtējumu izmantos par pamatu VID pieejai pret konkrēto NM.

Lai gan šobrīd VID vēl strādā pie konkrētiem ieguvumiem tiem NM, kas saņems augstāko novērtējumu, nākotnē, kā norāda VID, tam jākļūst par instrumentu, ko izmantos uzņēmuma tālākā sadarbībā ar valsti. Arī VID jaunā stratēģija 2023.-2026. gadam kā vienu no prioritātēm paredz mērķētākus pakalpojumu grozus atbilstoši NM uzvedībai un godprātīgas saistību izpildes gadījumā, kas nozīmē jaunas priekšrocības labākam reitingam.

Uzņēmumiem būtu jāstrādā pie nodokļu risku vadības, lai sasniegstu labāku kopējo novērtējumu, līdz ar to uzlabojot uzņēmuma reputāciju, un veicinātu nodokļu atbilstību un nodokļu procesu efektivitāti ilgtermiņā. Ja jūsu uzņēmumam ir nepieciešama palīdzība nodokļu risku vadības jautājumos, lūdzam sazināties ar Īvu Šaicāni vai Alīnu Ruskovu.